

1948

Artiklar

- 4801 **Det amerikanska valet och arbetarrörelsen.** // Virkesmätaren. – 7(1948):4, s. 4–6
Äo: Förenta staterna; Presidentval
- 4802 **Czechoslovakia gone – what about Sweden?** // The Advocate. – 2(1948):6, s. 3, 10–11
Äo: Kommunism; Neutralitet; Pragkuppen 1948; Tjeckoslovakien
- 4803 **Laski och manifestet** : [bokrecension]. // Aftontidningen. – 1948-12-20, s. 2–3
Även publ.: Palme och manifestet. // Palme : en presentation / av Lars Svedgård. 1970. S. 55–58. – Palme och manifestet. // Libertas. 1998:1, s. 6–8
Äo: Kommunism; Kommunistiska manifestet
- 4804 **Strax före valet.** // Aftontidningen. – 1948-11-01, s. 2
Äo: Förenta staterna; Presidentval

1949

Artiklar

- 4901 **Den amerikanska krigsgenerationen** : [bokrecension]. // Svenska dagbladet. – 1949-02-21, s. 9
Äo: Förenta staterna; Mailer, Norman; De nakna och de döda
- 4902 **Demonstration i Prag**. // Svenska dagbladet. – 1949-06-15, s. 9
Äo: Kommunism; Tjeckoslovakien
- 4903 **Generation ohne Abschied**. // Studenten. – 1(1949):2, s. 17–18, 22
Äo: Studentfrågor; Västtyskland

1950

Artiklar

- 5001 **Efter Prag** : Franck talar : Palme svarar : [svar på artikel av Hans Göran Franck]. // *Gaudeamus*. – 27(1950):7, s. 9, 16
Äo: International Union of Students; Kommunism
- 5002 **För sista gången IUS**. // *Studenten*. – 2(1950):3, s. 9, 14
Äo: International Union of Students; Kommunism; Studentsamarbete
- 5003 **Kalle Dussin**. // *Gaudeamus*. – 27(1950):9, s. 6
Äo: Karl XII-frande
- 5004 **Kominformkongress i Prag**. // *Gaudeamus*. – 27(1950):6, s. 12–13
Äo: International Union of Students; Kommunism
- 5005 **Olof Palme i Prag 1950: En kongress i ”fredshetsens” tecken** : [rapport till SFS signerad i Claestorp, Sjösa i september 1950]. // *Folket i bild-Kulturfront*. – 12(1983):3, s. 12–13, 9
Äo: International Union of Students; Kommunism
- 5006 **Studenterna, reaktionen och Karl Vennberg**. // *Gaudeamus*. – 27(1950):3, s. 10–11, 17
Även publ.: *The downfall of the IUS*. // *Studenten*. 2(1950):2, s. 10.
[Utdrag]
Äo: International Union of Students; Studentsamarbete

1951

Artikel

- 5101 **Akademiskt bakåtsträveri.** // Gaudeamus. – 28(1951):3/4, s. 3–5
Äo: Socialinstitut; Studiesociala frågor; Sveriges förenade studentkårer

1952

Tal

- 5201 **Der Weg der deutschen Studentenschaft aus der Isolation** : [Rede am 2. Deutschen Studententag in Berlin]. // Colloquium. – 1952:3, Sonderausgabe zum 2. Deutschen Studententag, s. 4–5
Äo: International Union of Students; Studentsamarbete

Artikel

- 5202 **Reformprogram i baklås?** // Studenten. – 4(1952):3, s. 3–4
Äo: Studiesociala frågor

1953

Artiklar

- 5301 **Hinder vid startlinjen.** // Tiden. – 45(1953):8, s. 479–485
Även publ.: Hinder vid startlinjen. // Palme själv : texter i urval / redigerad av Sven Ove Hansson. 1996. S. 21–24. [Utdrag]
cf. 9601
Äo: Studiesociala frågor
- 5302 **Internationellt studentarbete.** // Tofsen. – 10(1953):3, s. 8–9
Äo: Coordinating Secretariat of National Students Unions; Student-samarbete
- 5303 **Den kommunistiska studentunionen.** // Tofsen. – 10(1953):2, s. 1–2
Äo: International Union of Students; Kommunism; Studentsamarbete
- 5304 **Olof Palme reser** : ett brev från Indien sommaren 1953 : [brev till Kaj Björk återgivet i artikel av Stellan Andersson]. // Arbetarhistoria. – 25:97(2001):1, s. 4–5
Äo: Indienresan 1953; Palme, Olof
- 5305 **Studenternas förräderi** : [svar på insändare av Henning Österberg]. // Vecko-journalen. – 44(1953):19, s. 12–13
Äo: Studentfrågor
- 5306 **Studentriksdagen.** // Kårbladet. – 10(1953):6, s. 1, 19–20
Äo: Sveriges förenade studentkårer

1948–1953

Det är skrivet i en stil som i fråga om dramatisk intensitet, gnistrande klarhet och passionerad segerstämning inte kan lämna något övrigt att önska. Så har också manifestet blivit historiens främsta politiska stridskrift vars betydelse och inflytande ännu knappast kan överblickas. Tvärtom frapperas man vid en genomläsning av hur det ännu på ett sällsamt sätt synes handla om samtida problem. Dess grundläggande idéer äga till stor del samma giltighet som för hundra år sedan ...

Ur Laski och manifestet, 1948¹

Olof Palme var 21 år gammal, när han i februari 1948 som student vid Kenyon College i Ohio, USA, nåddes av nyheterna om den kommunistiska kuppen i Prag. Ett klart ställningstagande mot kommunismen, liksom en alldeles speciell relation till Prag, skulle komma att spela en viktig roll i Olof Palmes liv. Nu våren 1948, när det kalla kriget snabbt förvärrades, och långt hemifrån sedan flera månader, analyserade han Sovjetunionens politik mot sina grannländer och Sveriges läge och neutralitetspolitik i en artikel i tidskriften *The Advocate* under rubriken ”Czechoslovakia gone—what about Sweden?”. Några månader senare skrev han sitt examensarbete om Friedrich A. von Hayeks bok *Vägen till trälldom*, som hävdade att socialism och planhushållning skulle leda till ofrihet och demokratins undergång. Olof Palme fann att inte heller i en otyglad marknadsekonomi kunde frihet och demokrati bli bestående.²

Hemma i Sverige hösten 1948 började han studera juridik vid Stockholms högskola. Erlander vann sin första, oväntade seger i det svenska valet och socialdemokratin kunde fortsätta regera. Strax före jul 1948 publicerade Olof Palme en artikel i *Aftontidningen*, denna gång om det Kommunistiska manifestet som fyllde 100 år. Marx och Engels menade Palme hade varit reformister. Den kommunism som Sovjetunionen med Lenin och Stalin representerade var inte deras. Han skrev: ”Marx betvivlade aldrig nödvändigheten av de traditionella demokratiska fri- och rättigheterna, åsikts- och yttrandefrihet, fria och allmänna val o.s.v., utan vilka varje omvälvning vore av högst tvivelaktigt värde.”³

¹ 4803

² 8565

³ 4803

Olof Palmes egna erfarenheter från ett Amerika, där framtidstro och hopp om en bättre värld präglade den unga generationen efter krigsslutet, stod i skarp kontrast till de pessimistiska tongångarna som fortfarande var förhärskande bland ungdomen i ett sargat Europa. I en understreckare i *Svenska dagbladet* den 21 februari 1949 kallad "Den amerikanska krigsgenerationen" ställde Olof Palme de egna erfarenheterna mot Norman Mailers bok *The Naked and the Dead*, "1948 års obestridliga bestseller i Amerika".⁴ Understreckaren i Svenska dagbladet väckte intresse hos många och det var nu som Olof Palme uppmärksammades av Sveriges förerade studentkårers ledning, som i sin efterkrigstida verksamhet alltmer börjat engagera sig i internationellt studentsamarbete. Olof Palme tillfrågades om han ville hjälpa till och i mars 1949 blev han sekreterare i SFS internationella utskott. 1951 valdes Olof Palme till SFS ordförande, en post han skulle inneha till maj 1953. Som ny SFS-ordförande höll Olof Palme ett stort anförande kallat "Der Weg der deutschen Studentenschaft aus der Isolation" inför den andra tyska studentdagen i Berlin den 2 maj 1952. Här tecknade han först den bakgrund av entusiasm och hopp om ett utvidgat internationellt samarbete som rått vid krigsslutet. Bland alla de internationella konferenser som då ägde rum och de organisationer som bildades var det självklart att studenterna också skulle ha sin: 1946 bildade man i Prag den Internationella studentunionen, IUS. Kontakt och samarbete över gränserna var ju själva grundförutsättningen för universitetens frihet och den akademiska forskningens existens. Speciellt viktigt var det för den studentgeneration som hade kommit hem från fronterna, fånglägren och koncentrationslägren. Under paroller om fred, nationell självständighet och demokrati skulle världens alla studenter samlas och verka för ett bättre, rikare och fullkomligare liv för alla människor. Det dröjde dock inte länge förrän IUS kom att domineras av de kommunistiska studenterna och förvandlas till ett kamporgan för Kominform. Därför hade det varit nödvändigt att bilda en alternativ internationell studentorganisation. I nära nog samma ordalydelser som Olof Palme använt i sina artiklar 1950 talade han nu om hur en studentorganisation bör fungera, om nödvändigheten av kompromisser, om solidaritet med de förtryckta, och att när man ska verka för att förbättra studenternas sociala och ekonomiska förhållanden gällde: "Die praktische Zusammenarbeit ist der Hauptzweck; um diese zu fördern, müssen politische und ideologische

⁴ 4901

Prinzipien, wenn nicht modifiziert, so doch in den Hintergrund gerückt werden." Speciellt viktigt blev det att man vidgade sitt samarbete att också omfatta studenterna i de nyligen befriade områdena i Asien, Afrika och Latinamerika. De hade oftast varit den intellektuella elit som gått i spetsen för befrielseörelserna.⁵

⁵ 5201